

Ks. Waldemar Irek, *Spoleczność w świetle rozumu i wiary*, Wydawnictwo Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, Wrocław 2005, ss. 424

Wydawnictwo PWT we Wrocławiu wydało ostatnio ważną pozycję poświęconą problematyce społecznej. Można powiedzieć, że książka ta kontynuuje chlubne tradycje wrocławskiej szkoły wybitnych znawców tematu w osobach śp. ks. prof. Józefa Majki czy ks. inf. prof. Jana Kruciny, przytaczanych zresztą bardzo często w omawianej publikacji.

Dzieło Jana Pawła II wpływa na świat dzisiejszy w różnych zakresach. Stanowi ono m.in. inspirację dla uczonych. Tak jest na pewno w przypadku ks. prof. Waldemara Irka,

który, inspirowany nauką Jana Pawła II, napisał kolejną książkę zgłębiającą problematykę społeczną. Już w tytule widzimy wpływ encykliki *Fides et ratio*. Oczywiście nie jest to jedyne źródło; autor ma niezwykle rozległą orientację zarówno w nauczaniu Kościoła, jak i we współczesnej literaturze odnoszącej się do poruszanej wiązki zagadnień.

Ta obszerna praca z zakresu katolickiej nauki społecznej dotyczy kluczowych zagadnień związanych z wszechstronnym rozwojem człowieka. Nie chodzi jednak tylko o powtórzenie znanych już tez, ale o wskazanie nieutopijnych dróg rozwiązań, które tylko pod warunkiem integralności swego ujęcia mają szansę się sprawdzić. Taka jest właśnie propozycja Kościoła. O tym mówił niemal w całym swoim nauczaniu Jan Paweł II.

Rozdział I zajmuje się problematyką osoby ludzkiej w kontekście społeczności. Personalizm społeczny wskazuje wyraźnie, że integralne rozumienie człowieka musi brać pod uwagę jego odniesienie do Absolutu, a także do innych osób. Społeczeństwo nie powstaje żywiłowo, ale kształtuje się poprzez określone, immanentne zasady społeczne, budujące je niejako od wewnątrz. Istotne jest, aby człowiek traktowany był w społeczeństwie podmiotowo, nie przedmiotowo.

Człowiek jest istotą, która rozwija się w różnorodnych kontekstach. Jest to przede wszystkim rodzina, szkoła, państwo. Instytucje te muszą być zdrowe i służyć człowiekowi, szczególnie temu, który wymaga pielęgnacji, opieki i troski przez długie lata (dziecko, człowiek chory, stary, umierający). Te zagadnienia bezpośrednio związane z życiem i rozwojem osoby podejmuje rozdział II. Znajdujemy tam również problematykę pluralizmu i tolerancji, tak często źle rozumianych, i wreszcie zagadnienie pracy ludzkiej. Wszystkie te kwestie charakteryzowane są wszechstronnie, z odwołaniami do historii. Autor dokładnie wypunktowuje słabości i fragmentaryczność większości ujęć powołujących się na przykład na tolerancję czy pluralizm. Proponowane rozwiązania skomplikowanej problematyki dzisiejszego świata nie są nigdy w KNS naiwne czy oderwane od rzeczywistości. Są to zwykle postulaty płynące z integralnej wizji osoby ludzkiej, zarysowanej wcześniej. Dotyczy to również problematyki pracy ludzkiej w świecie zekonomizowanym, gdzie na przykład wskazana jest konieczność zaistnienia duchowego impulsu w ekonomii (s. 248).

Kościół nie unika konfrontacji. Tak jak musiał spotkać się z myślą grecką, nie odrzucając jej, tak też musiał stanąć do konfrontacji z nowożytnymi i współczesnymi systemami społecznymi. Kościół spotkał się z liberalizmem, socjalizmem i demokracją, którą należy odpowiednio rozumieć. Ten Kościół, mimo wielu swoich słabości, jest dziełem Ducha Świętego i znakiem sprzeciwu, spełniając krytyczną rolę wobec świata, który uważa się za autonomiczny (co właśnie jest utopijne). Ks. Irek rozwija raz jeszcze powody, których Kościół jest krytyczny wobec świata, który zgubił uniwersalną ideę prawdy, sumienia, wolności; w konsekwencji człowiek został zreizowany poprzez kult posiadania i „kulturę śmierci” (s. 371n).

Książka niezwykle wszechstronnie analizuje sytuację człowieka, pokazując możliwe i realne ścieżki rozwiązań, od ogólnej koncepcji człowieka począwszy, a na wizji społeczeństwa skończywszy. Nie wydaje się, aby ujęciom zawartym w pracy można było zarzucić brak otwartości, o jakim mówił Karl Popper, pisząc o społeczeństwie otwartym i jego wrogach.

Praca ks. prof. Irka dowodzi również po raz kolejny wielkości dzieła Jana Pawła II; był on jak mało kto wrażliwy na świat współczesny i jego problemy, na które żywo reagował, i pozostawił po sobie wielkie dzieło nauczania zawarte w encyklikach, listach, książkach itp. To dzieło będzie inspirować jeszcze wielokrotnie.

Jan Wadowski